

Litteratur

JOHN MAGNUS LINDBERG:

Den politiske företagaren

Skilda undersökningar under årens lopp har visat att antalet företagare i riksdag och i övriga politiska församlingar successivt minskat. Från och med detta år slutar moderata samlingspartiet att taga emot bidrag från näringslivet. Folkpartiet tackade nej redan 1976. Det skulle kunna tolkas som om svenskt näringsliv neutraliserats politiskt sett. Så är det naturligtvis inte.

Fildr Roger Henning har i en undersökning "Företagen i politiken", utgiven av Studieförbundet Näringsliv och Samhälle, kartlagt företagens politiska agerande under 1975. Det var under den socialdemokratiska regeringen. Undersökningen visar emellertid att det handlingsmönster som utbildats i stort sett gäller även idag.

Undersökningen berör 300 företag och behandlar företagens kontakter med regering och departement, riksdag samt förvaltning. Man finner ett finmaskigt kontaktnät koncentrerat till de allra största företagen. Kontakterna är högst informella, men ej slumpmässiga, och huvudsakligen begränsade till koncernchefer och verkställande direktörer å ena sidan och regeringsledamöter och statssekreterare å den andra. Riksdagskontakterna ordnas genom informativa företagsbesök och med förvaltningen diskuteras ofta aktuella frågor på specialistbasis.

De mindre och medelstora företagens önskemål och problem slussas via branschorganisationerna eller löses genom direkta kontakter med lokala eller regionala myndigheter.

Författaren koncentrerar sitt intresse på de större företagen med de direkta politiska kontakterna. De frågor som togs upp till behandling rör industrilokalisering, utnyttjande av investeringsfonder samt ägaresammanslagningar. Kontakterna går inte ensidigt i riktningen företag regering. Den selektiva ekonomiska politik socialdemokraterna kom att använda i allt större utsträckning – och som för övrigt fortsatts av nu sittande

regering – har lärt företagen att väl taga vara på alla stödmöjligheter även om dessa många gånger måste ha bedömts som företagsekonomiskt tvivelaktiga på längre sikt.

Bokens tyngdpunkt ligger på den selektiva politikens negativa verkningar. För det enskilda företaget kan fördelarna vara påtagliga. Från statsfinansiell synpunkt kan på samma sätt kostnaderna synas begränsade. När man emellertid efteråt summerar de samhällsekonomiska konsekvenserna av exempelvis Algots och Eisers etableringar i Norrland stämmer resultatet till eftertanke. Det selektiva verktyget blir dessutom snabbt trubbigt. Nya och mera omfattande selektiva stödinsatser måste läggas ovanpå de redan etablerade. Företagen anpassar sig snabbt och tidigare stödnivå blir verkningslös. Stödet medverkar också till att företagen skjuter på beslut om åtgärder som på längre sikt skulle givit bättre företagsekonomiska – och samhällsekonomiska – resultat.

En mera ingående studie ägnas bl a PLM och Volvo. De hör till den grupp företag som systematiskt bevakar den politiska sektorn. PLM kallar systemet relationsplanering och det går ut på att odla kontakter inom ett 15-tal myndigheter och ett 30-tal offentliga institutioner. Företaget anser att det blir mer och mer beroende av de offentliga beslutsfattarna. Kontakterna skall på ett tidigt stadium ge information om utredningar, propositionsarbete och riksdagsarbete och därigenom underlag för att nå ut med vad man kallar informationsservice till beslutsfattarna.

Detta är givetvis politik i en mycket begränsad mening. Det förutsätts att näringslivets centrala organisationer skall svara för en övergripande politisk bevakning. Bland företagsledarna finns ingen enhetlig syn på vad man tidigare kallat näringslivets ideologi. Roger Henning finner i sitt undersökningsmaterial två klart urskiljbara grupper.

Den ena gruppen motsätter sig alla typer

av statliga regleringar och ingripanden. De är också motståndare till den selektiva politiken.

Den andra gruppen som huvudsakligen består av yngre företagsledare är positiv till ett intimt samarbete näringsliv-samhälle. Ja, de går så långt att de förklarar det önskvärt. De anser att ett samägande med staten har fördelar och är i konsekvens med detta positiva till en selektiv politik. Att några av dessa företagsledare hade de allra bästa relationer till den socialdemokratiska regeringen får ses som en naturlig konsekvens.

I detta sammanhang pekar författaren på en annan kontaktvariant. Flera av de undersökta företagen har till sin styrelse eller koncernledning knutit personer med relationer till det socialdemokratiska partiet. I ett fall fann man det förenligt med sina intressen att sätta in planeringschefen i finansdepartementet i styrelsen för en koncerndivision.

Roger Hennings bok ger anledning till många reflektioner. Det är en rad väsentliga problem som behandlas seriöst och inträng-

ande. Hans kartläggning visar en nästan total brist inom många företag på en övergripande och samlad syn på näringslivets roll från politisk synpunkt. Intresset är helt koncentrerat på det egna företagets ofta kortsiktiga situation och de fördelar den selektiva politiken kan ge. Han avslöjar också en avgrund av politisk omedvetenhet. Man måste fråga sig om det finns förutsättningar för den förnyelse inom svenskt näringsliv som skall föra oss ut ur dagens kris. Vem eller vilka förmår att på nytt blåsa liv i en debatt om näringslivets ideologi?

Regeringen har sitt ansvar. Vid sidan av de många tätt återkommande brandkårsutryckningarna måste den skapa ett företagsvänligt klimat. Företagen och företagandet måste på nytt ges en ställning som garanter för att bibehålla och om möjligt flytta fram den position vårt samhälle nått socialt och ekonomiskt. Vilja finns, det har regeringen visat, men risken är uppenbar att man går vilse i skogen av selektiva åtgärder och ingrepp.